

Παραβατικότητα: μορφές, αιτίες, αντιμετώπιση και πρόληψη

Δρ Ιωάννης Σ. Χριστοδούλου

Διευθυντής Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση, Ηγεσία και Διοίκηση»

CYPRUS INTERNATIONAL INSTITUTE OF MANAGEMENT

ΠΡΟΤΑΣΗ ΠΡΟΣ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Θέμα: Έγκριση για να αρχίσει ο σχεδιασμός Εθνικής Στρατηγικής για την Πρόληψη και Διαχείριση της Βίας στο Σχολείο
(10 Φεβρουαρίου 2017)

- Το 2011 το “Παρατηρητήριο για τη Βία στο Σχολείο” σε συνεργασία με το “Διεθνές Παρατηρητήριο για τη Βία στο Σχολείο” και με Επιστημονικό Σύμβουλο τον Πρόεδρο του Διεθνούς Παρατηρητηρίου Καθηγητή Eric Debarbieux, διεξήγαγε «Παγκύπρια Έρευνα Για τη Θυματοποίηση και το Σχολικό Κλίμα στα Σχολεία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης της Κύπρου». Η έρευνα κατέδειξε ότι «**Η βία τόσο στα Δημόσια Δημοτικά όσο και στα Δημόσια Σχολεία Μέσης Εκπαίδευσης είναι αρκετά περιορισμένη. Πρόκειται κυρίως για λεκτική βία, μικροβιαιότητες και εκφοβιστική συμπεριφορά. ...**
- Σύμφωνα με την ίδια έρευνα, 9 στους 10 μαθητές του Δημοτικού νιώθουν μεγάλη ασφάλεια στο χώρο του σχολείου, ωστόσο, το ΥΠΠ αντιμετωπίζει με πολύ προβληματισμό το γεγονός ότι 1 στα 10 παιδιά δε νιώθει ασφάλεια. Το αίσθημα της ασφάλειας των μαθητών Μέσης στο σχολείο είναι πιο προβληματικό αφού τα παιδιά νιώθουν ασφάλεια στο χώρο του σχολείου σε μέτριο βαθμό. Όσον αφορά τους εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας (90,8%) και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης δηλώνουν ότι νιώθουν ασφάλεια στο χώρο του σχολείου σε αρκετό ή πολύ μεγάλο βαθμό.

ΠΡΟΤΑΣΗ ΠΡΟΣ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Θέμα: Έγκριση για να αρχίσει ο σχεδιασμός Εθνικής Στρατηγικής για την Πρόληψη και Διαχείριση της Βίας στο Σχολείο
(10 Φεβρουαρίου 2017)

- Σύμφωνα με την Παγκόσμια Έρευνα του ΟΗΕ για τη Βία Ενάντια στα Παιδιά (Pinheiro, 2006):
- ...Τα επίπεδα και τα μοτίβα της βίας που εκδηλώνονται στο χώρο του σχολείου, αντανακλούν τα επίπεδα και τα μοτίβα της βίας που υπάρχουν στην κοινωνία και την οικογένεια. Αυτά με τη σειρά τους αντανακλούν τις υπάρχουσες πολιτικές και κοινωνικο-οικονομικές τάσεις, τις πολιτισμικές παραδόσεις και αξίες, το νομικό πλαίσιο και την εφαρμογή του.
- ν. Μέσα από το ρόλο του θύτη, θύματος ή του μάρτυρα στη βία, τα παιδιά μαθαίνουν ότι η βία είναι ένας αποδεκτός τρόπος για τον ισχυρό και επιθετικό για να παίρνει αυτό που θέλει από τον συγκριτικά αδύναμο, παθητικό ή ειρηνικό.

Μορφές παραβατικότητας στο Δημοτικό Σχολείο

- Λεκτική βία
- Μικροβιαιότητες
- Εκφοβιστική συμπεριφορά

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ

- Εμπλεκόμενοι σε περιστατικά εκφοβιστικής συμπεριφοράς
- Σε περιστατικά εκφοβιστικής συμπεριφοράς μπορούμε να ανιχνεύσουμε τουλάχιστον τρεις ιδιότητες ατόμων. Τον/τους «θύτη/ες», το άτομο ή τα άτομα που εκφοβίζουν, το/τα «θύμα/τα», το άτομο ή τα άτομα που εκφοβίζονται, και τους θεατές, τους παρατηρητές όπως τους χαρακτηρίζουμε πολλές φορές. Είναι σημαντικό εδώ να επισημανθεί ότι οι όροι «θύμα» και «θύτης» χρησιμοποιούνται για χάρη του λόγου και η χρήση τους στην καθημερινή πρακτική είναι καλύτερο να αποφεύγεται, αφού μπορεί να δημιουργεί «ταμπέλες», να στιγματίζει και να επηρεάζει την αυτοεικόνα των ατόμων (Κέντρο Ευρωπαϊκού Συναγματικού Δικαίου, 2015). Είναι πιο δόκιμο στην καθημερινή πρακτική να χαρακτηρίζονται οι καταστάσεις και τα γεγονότα, παρά τα άτομα και ως εκ τούτου μπορεί να γίνεται αναφορά σε «εμπλεκόμενους σε περιστατικά εκφοβισμού».

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ

- Βιβλιογραφικά, ανιχνεύονται τρία είδη «θυμάτων»:
 - ▫ τα παθητικά, που παρουσιάζουν χαρακτηριστικά ανασφάλειας και φαίνονται αβοήθητα, ευαίσθητα, νευρικά και υποτακτικά.
 - ▫ τα προκλητικά, που είναι αμυντικά, ανήσυχα, υπερκινητικά και με τάση να εκνευρίζουν και να ενοχλούν άλλα παιδιά σε βαθμό που φαίνεται ότι προκαλούν επιθετική συμπεριφορά.
 - ▫ οι «θύτες/θύματα», που είναι παγιδευμένοι σε ένα κύκλο απόρριψης με το να είναι επιθετικοί σε συμμαθητές αλλά και να είναι στόχοι επιθετικότητας από συμμαθητές.

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ

- Τέσσερα διαφορετικά είδη παρατηρούμε στον διαχωρισμό των «θυτών»:
 - οι επιθετικοί, αυτοί που έχουν χαμηλή ενσυναίσθηση για άλλους που υποφέρουν, είναι χειριστικοί, παρορμητικοί, κατηγορηματικοί, δυνατοί και εύκολα προκαλούνται από κάποιους, βρίσκοντας συχνά άλλους «θύτες» με παρόμοια χαρακτηριστικά για να δημιουργήσουν κλίκα.
 - οι ανήσυχτοι, αυτοί που έχουν χαμηλή αυτοπεποίθηση και αυτοεκτίμηση, έχουν ξεσπάσματα θυμού, είναι ακόλουθοι του επιθετικού «θύτη» και αποζητούν την προσοχή του.
 - οι ενισχυτικοί, αυτοί που ακολουθούν τους επιθετικούς «θύτες» και ενισχύουν τη συμπεριφορά τους με πολύ φανερό τρόπο γελώντας δυνατά, βρίσκοντας κοινό κ.α.
 - οι «θύτες/θύματα», που ανήκουν και στις δύο κατηγορίες και περιγράφονται πιο πάνω.
- Δύο διαφορετικά είδη βλέπουμε στον διαχωρισμό των θεατών:
 - οι υποστηρικτές του «θύματος», αυτοί που μπορεί να έχουν ή να μην έχουν κάποια σχέση με το «θύμα» και προσπαθούν να βοηθήσουν.
 - απλοί παρατηρητές ή παθητικοί, αυτοί που είναι μάρτυρες περιστατικών αλλά μένουν απαθείς

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ (Εγχειρίδιο Εκπαιδευτικού)

Αναφορά σχολικού εκφοβισμού

- Έρευνες που αφορούν στον σχολικό εκφοβισμό αναφέρουν ότι οι μισοί μαθητές που βιώνουν εκφοβισμό δεν αναφέρουν το γεγονός, ενώ οι άλλοι μισοί θα το αναφέρουν ευκολότερα σε κάποιο φίλο τους και πιο σπάνια στους γονείς τους ή στο/η δάσκαλό/α τους (ΕΨΥΠΕ, 2008). Παράλληλα, σε παγκύπρια έρευνα που πραγματοποίησε το ΠΑΒΙΣ με τίτλο «Θυματοποίηση και σχολικό κλίμα στη δημόσια εκπαίδευση», μόνο το 5.1% των μαθητών δημοτικού που έχουν θυματοποιηθεί ανέφεραν στους εκπαιδευτικούς το συμβάν, ενώ το ποσοστό των μαθητών που θυματοποιούνται στη μέση εκπαίδευση που αναφέρουν περιστατικά μειώνεται στο 2,5% (Παπαδόπουλος, Καραγιάννη, Βλάμη, Ιερείδης, 2012)

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ (Εγχειρίδιο Εκπαιδευτικού)

- Το σχολείο, ως πρώτο βήμα, πρέπει να καθορίσει μία ομάδα εκπαιδευτικών, όπως αναφέρεται και στη σχετική εγκύκλιο, την οποία θα γνωρίζουν οι μαθητές και οι γονείς, και θα ασχολείται με τη διαχείριση του θέματος. Η ομάδα αυτή πρέπει να εμπνέει εμπιστοσύνη στους μαθητές και ειδικότερα ως προς το ότι βρίσκεται εκεί να τους ακούσει προσεκτικά και να διαχειριστεί με τη δέουσα προσοχή το πρόβλημά τους, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα ότι μελλοντικά δεν θα κινδυνεύουν (Τσικρικά, 2009). Η διερεύνηση του περιστατικού αφορά σημαντικό κομμάτι της διαχείρισης πριν αποφανθεί κάποιος ότι πρόκειται για σχολικό εκφοβισμό. Για τον σκοπό αυτό ζητούνται πληροφορίες από άλλους εκπαιδευτικούς και μαθητές και γίνονται ξεχωριστές συναντήσεις με τα παιδιά που εμπλέκονται στο περιστατικό που τυγχάνει διαχείρισης. Εφόσον το σχολείο καταλήξει ότι πρόκειται για περιστατικό εκφοβισμού (επαναλαμβανόμενη συμπεριφορά, ανισότητα δύναμης και σκοπιμότητα) προχωρά στη διαχείριση του περιστατικού σύμφωνα με τη φιλοσοφία της εγκυκλίου του ΥΠΠ «Πρόληψη, αντιμετώπιση και διαχείριση περιστατικών σχολικού εκφοβισμού»⁴ .

Ομάδα Υποστήριξης

- Η προσέγγιση «Ομάδα Υποστήριξης» βασίζεται στο μοντέλο «No blame approach» του Robinson και της Maines (1992,2008) με προσαρμογή της Young (1998). Η προσέγγιση στηρίζεται στη μη-απόδοση τιμωρίας στα παιδιά που εκφοβίζουν και δίνει έμφαση στα συναισθήματα του παιδιού που βιώνει εκφοβισμό και τους τρόπους με τους οποίους μπορεί να στηριχθεί μέσα από μια ομάδα παιδιών (Ομάδα Υποστήριξης), η οποία δημιουργείται από τον ίδιο τον εκπαιδευτικό κατά τη συνάντησή του με το παιδί που βιώνει εκφοβισμό. Μέσα στην Ομάδα Υποστήριξης συμπεριλαμβάνεται τόσο το/τα παιδί/παιδιά που εκφοβίζει/ουν και υποστηρικτές του, όσο και φίλοι του παιδιού που βιώνει εκφοβισμό, απλοί θεατές και υποστηρικτές του. Η ομάδα σχηματίζεται με την άδεια του παιδιού που βιώνει εκφοβισμό και του γονέα του και έχει στόχο τη στήριξή του χωρίς να αναφέρονται ονόματα ή συγκεκριμένα γεγονότα του εκφοβισμού.

ΣΧΟΛΙΚΗ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

- Η Σχολική Διαμεσολάβηση αποτελεί μία διαδικασία ειρηνικής επίλυσης των διαφορών μεταξύ δύο ή περισσότερων ατόμων με την παρουσία ενός τρίτου ατόμου, του/της διαμεσολαβητή/ριας (Liebmann 2007).
- Όπου εφαρμόζεται η Σχολική Διαμεσολάβηση, ως μέθοδος και πρακτική ειρηνικής επίλυσης της σύγκρουσης, είναι απαραίτητο να περιλαμβάνεται στο σχέδιο πολιτικής του σχολείου κατά της βίας και να είναι ενήμερη ολόκληρη η σχολική μονάδα (εκπαιδευτικοί, παιδιά, γονείς κ.λπ).
- Το πρόγραμμα της Σχολικής Διαμεσολάβησης αποτελεί μία αποτελεσματική μορφή επίλυσης των συγκρούσεων, ως από κοινού προσπάθεια όλου του σχολείου, ενδυναμώνοντας το ρόλο του μαθητή και του σχολικού ήθους, διδάσκοντας στους μαθητές τις αρχές της δημοκρατικής συμμετοχής και του ενεργού πολίτη και, τέλος, δημιουργώντας δομές όπου οι μαθητές/ριες μπορούν υπεύθυνα να χρησιμοποιήσουν δεξιότητες επικοινωνίας, να εξερευνήσουν ανθρώπινες σχέσεις και δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων σε πραγματικές καταστάσεις (The Association for Conflict Resolution 2007).
- Τέλος, η Σχολική Διαμεσολάβηση αυξάνει το αίσθημα ασφάλειας στο σχολείο με τη μείωση των συγκρούσεων, προσφέρει αίσθηση ηρεμίας στο σχολικό χώρο και βελτιώνει το σχολικό κλίμα.

ΣΧΟΛΙΚΗ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗΣ

- ο Επαναδιατύπωση: Ο/Η διαμεσολαβητής/ρια παραφράζει και επαναλαμβάνει με δικά του λόγια αυτό που λέει η κάθε πλευρά, αντανakλώντας τα συναισθήματά ή τη διάθεσή τους κάθε φορά. Η επαναδιατύπωση, ιδιαίτερα προς τα παιδιά μικρότερης ηλικίας, βοηθά στο να ανοιχτούν και να μιλήσουν για αυτό που τα προβληματίζει πιο εύκολα.
- ο Ενθάρρυνση μέσω λεκτικής ή μη λεκτικής επικοινωνίας: Τόσο οι ενθαρρυντικές εκφράσεις όσο και οι κινήσεις (κούνημα κεφαλιού) βοηθούν τον/την ομιλητή/ρια να συνεχίσει να μιλά, προκειμένου να δώσει περισσότερες εξηγήσεις για τις θέσεις του.
- ο Χρήση ανοιχτών ερωτήσεων: Οι κλειστές ερωτήσεις δεν βοηθούν το πρόβλημα να βγει στην επιφάνεια. Ο/Η διαμεσολαβητής/ρια πρέπει να θέτει ανοικτά ερωτήματα, τα οποία να επιτρέπουν στους διαφωνούντες να εκφράζονται ειλικρινά και ελεύθερα.
- ο Θετική αναπλαισίωση: Ο/Η διαμεσολαβητής/ρια φροντίζει πάντα να μεταφέρει την κατάσταση σε πιο θετικά πλαίσια. Τονίζει τα θετικά σημεία που παρατηρεί κατά τη διάρκεια της διαδικασίας.

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗΣ

- ο Περίληψη: Αφού αναφέρει περιληπτικά ο/η διαμεσολαβητής/ρια όσα είπε ο/η κάθε διαφωνών/ούσα, συμπεριλαμβανομένων των σκέψεων και συναισθημάτων του, ρωτά αν θέλουν να προστεθεί κάτι άλλο.
- ο Κατάλληλη γλώσσα σώματος: Ο/Η διαμεσολαβητής/ρια δεν πρέπει με τη στάση του να δείχνει ότι βαριέται. Τουναντίον πρέπει να δείχνει θέληση για να βοηθήσει και ηρεμία για να συντονίζει την κουβέντα.
- ο Δημιουργία εναλλακτικών λύσεων: Ο/Η διαμεσολαβητής/ρια πρέπει να παροτρύνει να προτείνονται αρκετές λύσεις, ώστε οι δύο διαφωνούντες να συνειδητοποιήσουν ότι στη διαφωνία δεν υπάρχουν μονόδρομοι, αλλά ότι μπορούν από κοινού να διαλέξουν μια λύση που να τους ικανοποιεί ισόποσα και να είναι ωφέλιμη και για τις δύο πλευρές

«Making bullying prevention a priority in Finnish schools: The KiVa antibullying program»

Christina Salmivalli, Elisa Poskiparta

- As in many other societies, bullying has been a big concern in Finland for several decades. For many years, there was a persistent belief that the problem could be tackled by legislative changes (requiring schools to develop their own action plans against bullying) or by a commitment of school personnel to intervene immediately whenever they see bullying taking place (zero tolerance).
- It seems, however, that adults working in schools need more concrete tools for bullying prevention work with children and youth, just as they need clear guidelines to intervene when bullying is detected. It is not enough to do something: there is now a rich body of evidence on the mechanisms of bullying, and this knowledge must be incorporated in antibullying measures in order for them to be effective.

Εκφοβισμός και γονείς

- .. έρευνες που εξέτασαν την αντίδραση και την οπτική των γονέων γύρω από το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού κατέληξαν ότι αυτές ποικίλουν ανάλογα με την περίπτωση και τα ατομικά χαρακτηριστικά των εμπλεκόμενων (Young, 1999; Espelage et al., 2016). Είναι, λοιπόν, πιθανό να:
 1. παρουσιάζουν ανησυχία και άγχος αφού δεν μπορούν να υπερασπιστούν τα παιδιά τους και φοβούνται να παρέμβουν μήπως και χειροτερέψουν τα πράγματα ή σε περίπτωση που παρέμβουν ανησυχούν ότι είναι πιθανό να έκαναν τα πράγματα χειρότερα.
 2. εμφανίζουν μια δυσπιστία προς στο σχολείο και θεωρούν ότι κανένας δεν θα τους ακούσει θεωρώντας τους υπερβολικούς και υπερπροστατευτικούς.
 3. σκέφτονται συχνά αλλαγή σχολείου για τα παιδιά τους θεωρώντας αυτό το ενδεχόμενο ως αποτελεσματική λύση.
 4. ισχυρίζονται κάποιες φορές ότι το σχολείο έκανε ό,τι μπορούσε για το θέμα αλλά ο εκφοβισμός συνεχίζεται γιατί το παιδί που εκφοβίζεται δεν έχει «τιμωρηθεί», χωρίς να γνωρίζουν ή να σκέφτονται ότι υπάρχουν κι άλλες εναλλακτικές προσεγγίσεις.
 5. αναφέρουν ότι ο μη-σωματικής φύσεως εκφοβισμός προηγείται του σωματικού και ότι τέτοιου είδους εκφοβιστικές συμπεριφορές δεν λαμβάνονται στα σοβαρά υπόψη από το προσωπικό του σχολείου.
 6. ανησυχούν ότι ο εκφοβισμός ξεκίνησε σε μη σχολικό χρόνο και ότι το σχολείο δεν έχει ευθύνη σε αυτό.
 7. παρουσιάζουν μια έντονη αμυντική συμπεριφορά όταν αναφέρουν περιστατικά, φοβούμενοι ότι μπορεί κάποιος να τους κρίνει σε σχέση με τις γονεϊκές τους ικανότητες.
 8. αμύνονται αναφέροντας ότι δεν είναι μόνο το παιδί τους που αντιμετωπίζει εκφοβιστική συμπεριφορά αλλά και άλλα παιδιά στο σχολείο, επιρρίπτοντας ευθύνη στο σχολείο για την έλλειψη διαχείρισης.

Επανορθωτική Δικαιοσύνη

- Η Επανορθωτική Δικαιοσύνη φέρνει σε επικοινωνία τα θύματα μίας σύγκρουσης ή αδικήματος με τους δράστες, επιτρέποντας σε κάθε μία από τις πλευρές που επηρεάστηκαν, να αναλάβουν ένα ρόλο στην αποκατάσταση της βλάβης και να αναζητήσουν μία θετική λύση (Restorative Justice Council, UK).

Αρχές της Επανορθωτικής Δικαιοσύνης

- • Η υποστήριξη και η «ανακούφιση» του θύματος είναι βασική προτεραιότητα.
- • Αυτοί οι οποίοι προκάλεσαν «βλάβη», αναλαμβάνουν την ευθύνη για αυτό που έχουν προκαλέσει.
- • Γίνεται διάλογος, για να επιτευχθεί όσον το δυνατό καλύτερη κατανόηση του θέματος.
- • Γίνεται προσπάθεια να μετριαστεί η βλάβη η οποία προκλήθηκε.
- • Οι δράστες προσπαθούν να βρουν τρόπους, σχετικά με το πώς θα αποφευχθεί μια παρόμοια μελλοντική βλάβη.
- • Ο περίγυρος βοηθά στην επανένταξη τόσο του δράστη όσο και το θύμα στην κοινότητα.

Διάκριση Τιμωρητικής Δικαιοσύνης από την Επανορθωτική

Τιμωρητική Δικαιοσύνη

- Το αδίκημα είναι μια παραβίαση των νόμων του κράτους.
- Οι παραβιάσεις δημιουργούν ενοχή.
- Η δικαιοσύνη απαιτεί ότι η πολιτεία, καθορίζει ενόχους και επιφέρει ποινές.

Επανορθωτική Δικαιοσύνη

- Το αδίκημα είναι μια παραβίαση ανθρώπων και σχέσεων.
- Οι παραβιάσεις δημιουργούν υποχρεώσεις.
- Η δικαιοσύνη εμπλέκει θύματα, θύτες και μέλη του περίγυρου, σε μια προσπάθεια επανόρθωσης της σχέσης.

ΜΕΝΤΩΡ [\(http://www.symvouleftiki.com.cy/mentor/\)](http://www.symvouleftiki.com.cy/mentor/)

- Πρόκειται για ένα Πρόγραμμα Κοινωνικής και Προσωπικής Καθοδήγησης το οποίο συνδέει παιδιά δημοτικού που προέρχονται από μη προνομιούχες οικογένειες, με φοιτητές πανεπιστημίου.
- Παρέχει στα παιδιά την ευκαιρία να δημιουργήσουν μια θετική, ενδυναμωτική, σταθερή και ενισχυτική προς την αυτοπεποίθηση τους σχέση με ένα φοιτητή μέντορα, ο οποίος λειτουργώντας σαν πρότυπο, φίλος και καθοδηγητής, βοηθά τα παιδιά με τη σχολική τους μελέτη και προωθεί την πίστη στον εαυτό τους. Με το Πρόγραμμα αυτό δίνεται η ευκαιρία στα παιδιά που συμμετέχουν, να έχουν στη ζωή τους, για τη διάρκεια ενός ακαδημαϊκού έτους (σε συχνότητα δύο δίωρων συναντήσεων την εβδομάδα), μια θετική και υποστηρικτική σχέση που θα τα οδηγήσει στο να ξεδιπλώσουν τις ικανότητες και τα ταλέντα τους.

ΜΕΝΤΩΡ

- Το «Μέντωρ» είναι ένα πολύ προσεκτικά δομημένο πρόγραμμα που ακολουθεί ένα καινοτόμο μοντέλο καθοδήγησης ,το οποίο ανήκει σε μια μεγαλύτερη οικογένεια τέτοιων προγραμμάτων στο εξωτερικό. Μέσα από αυτό επιτυγχάνονται τα εξής:
- Βελτιώνονται οι σχολικές επιδόσεις των απόρων παιδιών
- Παρέχονται θετικά πρότυπα
- Διευκολύνεται η μάθηση έτσι ώστε τα παιδιά να μπορέσουν να ενσωματωθούν σε ανώτερα ακαδημαϊκά ιδρύματα στο μέλλον
- Προωθείται η κοινωνική ευθύνη και εμπλουτίζεται η νέα γενιά
- Προωθείται ο εθελοντισμός και η κοινωνική ευθύνη σε φοιτητές Πανεπιστήμιου
- Παρέχονται εμπειρίες και βιώματα που έχουν σχέση με τα κοινωνικά προβλήματα της χώρας

Έρευνα (2010 - 2011)

«Σχολικό κλίμα και θυματοποίηση στο Σχολείο»

- Ταυτότητα της Έρευνας, Βασικά Ερευνητικά Αποτελέσματα και Εισηγήσεις Ταυτότητα της έρευνας

Την έρευνα διεξήγαγε το Παρατηρητήριο για τη Βία στο Σχολείο σε συνεργασία με το Διεθνές Παρατηρητήριο για τη Βία στο Σχολείο και με Επιστημονικό Σύμβουλο τον Πρόεδρο του Διεθνούς Παρατηρητηρίου Καθηγητή Eric Debarbieux. Η στατιστική ανάλυση και επεξεργασία έγινε από το Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας και Αξιολόγησης (ΚΕΕΑ) του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού.

Έρευνα (2010 - 2011)

«Σχολικό κλίμα και θυματοποίηση στο Σχολείο»

- Το πρόβλημα φαίνεται να εντοπίζεται στο πεδίο της διαχείρισης των εσωτερικών κανονισμών της σχολικής μονάδας και συνακόλουθα της πειθαρχίας αφού διαπιστώνεται από τους μαθητές τόσο στη Δημοτική αλλά κυρίως στη Μέση Εκπαίδευση πρόβλημα σχολικής δικαιοσύνης. Το 20,7% των μαθητών δημοτικού και το 51,8% των μαθητών στη Μέση Εκπαίδευση θεωρούν πως οι τιμωρίες που επιβάλλονται στο σχολείο τους είναι καθόλου ή λίγο δίκαιες. Από την πλευρά τους οι εκπαιδευτικοί της Μέσης σε ποσοστό 26,9% και οι εκπαιδευτικοί της Δημοτικής σε πολύ μικρότερο ποσοστό 10,9%, πιστεύουν πως στο σχολείο οι βασικές αρχές πειθαρχίας εφαρμόζονται λίγο ή καθόλου. Αυτή η επισήμανση χρήζει βαθύτερης μελέτης. Όλη η σύγχρονη βιβλιογραφία αναφέρει ως βασική παράμετρο πρόληψης της παραβατικής συμπεριφοράς τη δημιουργία κλίματος δικαιοσύνης στο σχολικό πλαίσιο. Ο Debarbieux (2008) αναφέρει σχετικά ότι στατιστικά οι παράγοντες που ερμηνεύουν περισσότερο την αύξηση της θυματοποίησης είναι πρώτα η μη σταθερότητα της εκπαιδευτικής ομάδας και μετά η ασάφεια των σχολικών κανονισμών καθώς και η αδικία στην εφαρμογή των κανονισμών.

ΕΠΙΛΥΣΗ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΩΝ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Εγχειρίδιο Εκπαιδευτικού)

- Λέω την άποψή μου για τις συγκρούσεις (σελ. 57)

Πώς αντιδράμε στο θύμο ενός παιδιού:

- ...κρίθηκε χρήσιμο να περιληφθεί ... πληροφόρηση σε σχέση με τον τρόπο που πρέπει να αντιδρούν οι εκπαιδευτικοί όταν ένα παιδί είναι ήδη θυμωμένο (Plummer, 2014):
- 1. Τα παιδιά έχουν ανάγκη να γνωρίζουν ότι εάν θυμώσουν, οι άλλοι συνεχίζουν να τα αγαπούν. Οι εκπαιδευτικοί είναι σημαντικό να δείχνουν στο παιδί ότι μπορούμε να αντιμετωπίσουμε με ήρεμο τρόπο τα συναισθήματα που εκφράζει. Διατηρούμε τη ψυχραιμία μας. Δείχνουμε στο παιδί ότι είμαστε ψύχραιμοι, ότι είμαστε σε θέση να χειριστούμε το θυμό του με ηρεμία και ότι δεν θα αγνοήσουμε την ανάγκη του.
- 2. Η μέθοδος time-out (διάλειμμα για σκέψη) είναι αποτελεσματική μόνο αν είναι προσεκτικά οργανωμένη, ώστε να δώσει στο παιδί χρόνο για να ηρεμήσει. Ο χρόνος αυτός μπορεί να αξιοποιηθεί για να βοηθήσουμε το παιδί να σκεφτεί μια στρατηγική που θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει σε παρόμοιες καταστάσεις στο μέλλον ώστε να μην βγει εκτός ελέγχου ή να του δώσουμε κάτι πρακτικό να κάνει αντί να κάτσει μόνο του για 10 λεπτά να κλωτσά τον τοίχο.
- 3. Η υγιής διαχείριση του θυμού και η υγιής αυτοεκτίμηση είναι στενά συνδεδεμένες: Οι πράξεις και οι λέξεις μας επηρεάζουν την αυτοαντίληψη του παιδιού. Το παιδί έχει ανάγκη να γνωρίζει ότι δεν σταματάμε να το αγαπάμε και να το εκτιμάμε επειδή θυμωσε ή αντέδρασε άσχημα. Είναι δικός μας ρόλος και ευθύνη να βοηθήσουμε το παιδί να αναγνωρίζει, να κατανοεί και να διαχειρίζεται τα συναισθήματά του. (σελ. 25)

ΣΧΟΛΙΚΗ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

- ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ:

ΘΑΝΟΠΟΥΛΟΥ ΜΑΡΙΑ-ANNA Α.Μ:3855

ΡΗΓΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ Α.Μ:3858

ΤΣΑΡΟΥΧΑ ΓΕΩΡΓΙΑ Α.Μ: 3694

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΛΙΜΝΙΑΤΗ ΚΑΤΕΡΙΝΑ

Μορφές παραβατικότητας

- Bullying
- Λεκτική βία
- Σωματική βία
- Ψυχολογική βία
- Συναισθηματική βία
- Σεξουαλική βία και παρενόχληση
- Κλοπή
- Σκασιαρχείο

Bullying

- **Bullying:** «Η κατάσταση, στην οποία ένα άτομο δέχεται σκόπιμα και επαναλαμβανόμενα επίθεση από ένα άλλο άτομο» (Andreou & Smith, 2002). Από εμπειρικές μελέτες, διαφαίνεται ότι το φαινόμενο του εκφοβισμού (bullying) εμφανίζει υψηλά ποσοστά στο χώρο του σχολείου. Χαρακτηριστικό του εκφοβισμού είναι η επιβολή δύναμης ισχυρότερων ατόμων σε άτομα περισσότερο αδύναμα. Έτσι ο εκφοβισμός χαρακτηρίζεται επίσης ως «η συνεχής καταπίεση, ψυχολογική ή σωματική, που υφίσταται ένα ανίσχυρο άτομο από ένα ή περισσότερα ισχυρά άτομα» (Rigby, 1996: 15).
- Έρευνες έχουν δείξει πως μια τέτοια μορφή εκφοβισμού μπορεί να διαρκέσει για μικρό χρονικό διάστημα, αλλά το 19% των περιστατικών έχουν δείξει πως διαρκεί περίπου έναν χρόνο (Andreou & Smith, 2002).
- Ο Olweus σε άρθρα του δείχνει και την διαφορά του «bullying» από το «πείραγμα» που κάνουν τα παιδιά μεταξύ τους. Το «πείραγμα», κατά τον ίδιο, είναι ένα γεγονός που γίνεται μεταξύ φίλων με σκοπό το πείραγμα και όχι την πρόκληση σωματικής βίας και πόνου. Το πείραγμα βέβαια μπορεί πολύ εύκολα να γίνει bullying, καθώς αν διαρκεί μεγάλο χρονικό διάστημα και προκαλεί στον άλλον ενόχληση, μπορεί να αυξηθεί σε πολύ μεγάλο βαθμό, δημιουργώντας μετέπειτα και σωματικό πόνο (Olweus, 1993).

Μορφές παραβατικότητας

- Η σχολική μονάδα, ως εκπαιδευτικός οργανισμός είναι μια αυτορυθμιζόμενη κοινότητα διαφορετικών ομάδων, συμφερόντων και αξιών, όπου το περιβάλλον είναι περίπλοκο και έτσι οι συγκρούσεις είναι αναπόφευκτες. Συγκρούσεις θα μπορούσαν να προκληθούν ανάμεσα σε εκπαιδευτικούς και γονείς, σε εκπαιδευτικούς και μαθητές/τριες, μεταξύ εκπαιδευτικών, ανάμεσα σε εκπαιδευτικούς και διευθυντή αλλά και μεταξύ των μαθητών/τριών (Αθανασούλα - Ρέππα, 2008). Στα σχολεία, όπως και σε κάθε εργασιακό χώρο, οι συγκρούσεις προκαλούνται από μια σειρά από ζητήματα, τα οποία δημιουργούν εντάσεις μεταξύ των συνεργαζόμενων ατόμων (Msila 2012). Σύμφωνα με τους Di Paola & Hoy (2001), οι συνήθεις συγκρούσεις στα σχολεία διαφοροποιούνται μεταξύ τους και σχετίζονται περισσότερο με το καθήκον που έχει αναλάβει κάθε εμπλεκόμενο μέρος και λιγότερο με το συναίσθημα που τους διακατέχει.

«Επίλυση Συγκρούσεων στο Δημοτικό Σχολείο» (Εγχειρίδιο Εκπαιδευτικού)

- Η σύγκρουση είναι ένα σύνθετο φαινόμενο και μπορεί να είναι διαπροσωπική (interpersonal) ή επικεντρωμένη στο έργο (task focused), καταστροφική ή παραγωγική και μπορεί κάποιος να τη διαχειρισθεί, να την αγνοήσει ή απλώς να την ανεχθεί (Jehn, 1995).

«Η σύγκρουση είναι διαδικασία ανάπτυξης και μάθησης...»

- Η σύγκρουση είναι μέρος της καθημερινής ζωής, αναπόφευκτο μέρος των ανθρώπινων σχέσεων και κατ' επέκταση αποτελεί ένα φυσιολογικό κομμάτι της ενδοσχολικής ζωής. Σύμφωνα με θεωρητικούς της εξελικτικής ψυχολογίας (Shantz & Hartup, 1992), η εμπλοκή των μαθητών/ριών σε σύγκρουση αποτελεί διαδικασία ανάπτυξης και μάθησης. Η απόπειρα εξάλειψης αυτών των συγκρούσεων θα ισοδυναμούσε με τη στέρηση της ευκαιρίας για ανάπτυξη και μάθηση.

«Η σύγκρουση είναι διαδικασία ανάπτυξης και μάθησης...»

- Η σύγκρουση είναι ένα φαινόμενο των κοινωνικών σχέσεων τόσο φυσικό όσο και η αρμονία και τόσο σημαντικό όσο και η ομοφωνία (Burns, 1978). Οι Masters & Albright (2002) αναφέρουν ότι η σύγκρουση υφίσταται όταν δύο ή περισσότερα αλληλεξαρτώμενα μέρη διαφωνούν.
- ... ο ορισμός της σύγκρουσης που δίνεται στο εγχειρίδιο για εκπαιδευτικούς και εκπαιδευτές νέων και ενηλίκων του H.R. Edu Services Human Rights and Education Network με τίτλο Διαμεσολάβηση Συνομήλικων για την επίλυση των συγκρούσεων στα σχολεία (Ρουμπάνη & Ζήκας, 2007), αναφέρει τα ακόλουθα: Η σύγκρουση είναι μια ανοιχτή ή κρυφή αντιπαράθεση, για την οποία δεν έχει βρεθεί αποτελεσματική λύση. Οι συγκρούσεις είναι αναπόφευκτο μέρος της ζωής και μπορεί να δημιουργούν ευκαιρίες για πρόοδο και μάθηση. Όσο πιο γωρίς αντιμετωπίζεται μια σύγκρουση τόσο το καλύτερο, επειδή οι άνθρωποι έχουν ακόμα τον έλεγχο των συναισθημάτων τους.

«Επίλυση Συγκρούσεων στο Δημοτικό Σχολείο» (Εγχειρίδιο Εκπαιδευτικού)

- Το περιεχόμενο του Εγχειριδίου διέπεται από τις πιο κάτω βασικές αρχές:
- (I) Οι απαραίτητες δεξιότητες για την επίλυση διαπροσωπικών συγκρούσεων αρχίζουν να μαθαίνονται κατά τη διάρκεια των πρώτων παιδικών χρόνων και κατακτώνται κατά την εφηβεία.
- (II) Τα παιδιά είναι ικανά να φτάνουν μόνα τους σε δίκαιες λύσεις, φτάνει να έχουν την κατάλληλη καθοδήγηση.
- (III) Η ικανότητα του παιδιού να επιλύει συγκρούσεις εποικοδομητικά προάγει την προσωπική και κοινωνική ανάπτυξή του, ενισχύει την αυτοεκτίμησή του και το δεσμό του με άλλα παιδιά.

ΠΡΟΤΑΣΗ ΠΡΟΣ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Θέμα: Έγκριση για να αρχίσει ο σχεδιασμός Εθνικής Στρατηγικής για την Πρόληψη και Διαχείριση της Βίας στο Σχολείο
(10 Φεβρουαρίου 2017)

- Στη Συνάντηση των Ειδικών που πραγματοποιήθηκε στο Όσλο (27-28 Ιουνίου 2011) με θέμα τη Βία στο Σχολείο, στην οποία συμμετείχε το Συμβούλιο της Ευρώπης, ο ειδικός αντιπρόσωπος του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ για τη Βία Ενάντια στα Παιδιά και η κυβέρνηση της Νορβηγίας ένα από τα βασικά μηνύματα που προέκυψαν είναι ότι τα σχολεία αντανακλούν και εξαρτώνται από την ευρύτερη κοινωνία στην οποία ανήκουν, ως εκ τούτου, χρειάζονται ολιστικές προσεγγίσεις για την καταπολέμηση της βίας στο σχολείο.
- Το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, οι εκπαιδευτικοί και τα ίδια τα παιδιά έχουν ουσιαστικό ρόλο να διαδραματίσουν στην πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας στο σχολείο. Ο αγώνας ενάντια στη βία στο σχολείο, για να είναι πιο αποτελεσματικός, χρειάζεται πολύ-επίπεδες δράσεις με την εμπλοκή των γονιών, των κοινωνικών λειτουργών, των επαγγελματιών υγείας, των επαγγελματιών στο χώρο της δικαιοσύνης, των ηγετών της κοινότητας, την πολιτική ηγεσία και άλλων θεσμών.